

INNHold

Forord	9
Kapittel 1 Grønn omstilling og norske veivalg: Introduksjon	11
<i>Håvard Haarstad og Grete Rusten</i>	
Veivalg i den grønne omstillingen	12
Teoretiske perspektiver på omstilling	16
Kapitlene i boken	20
Konklusjoner	23
Konklusjon 1: Vi har handlingsrom til å forme omstillingen i Norge	24
Konklusjon 2: Det er fortsatt sterke strukturer som holder omstillingen tilbake	24
Konklusjon 3: Vi trenger helhetlige strategier – både i økonomien og i forvaltningen	25
Kapittel 2 Til Dovre faller? Norsk olje og grønn omstilling	27
<i>Brigt Dale og Gisle Andersen</i>	
Olje til folkets beste! Uansett konsekvenser?	28
Oljens makt	31
Grunnlaget for grønn omstilling – postpetroleum som analytisk perspektiv .	33
Energibehov i energiscenarier for 2040	35
Konklusjon	43
Kapittel 3 Et grønt maritimt skifte? Omstilling til en mer miljøvennlig skipsfart	45
<i>Markus Steen</i>	
Grønn omstilling som sosio-teknisk endring	47
Et grønt maritimt skifte?	50
Nye grønne løsninger for norsk skipsfart	52
Biodrivstoff	52

INNHold

Batterielektrisk energi	53
Hydrogen	54
Fordeler, ulemper og anvendelsesområder	55
Drivere og barrierer for et maritimt grønt skifte	56
Konklusjon: Utviklingsbaner og veivalg for et grønt maritimt skifte	60
Kapittel 4 Norske byers rolle i grønn omstilling: Hva gjør vi med målkonfliktene?	63
<i>Stina Ellevseth Oseland og Håvard Haarstad</i>	
Byer som arena for grønn omstilling	65
Å forklare målkonflikter	68
Bypolitikkens og planleggingens begrensninger	68
Å forstå målkonflikter i bypolitikk og planlegging	70
Strategisk navigasjon i norsk bypolitikk?	75
Konklusjon: Veivalg i norsk bypolitikk	77
Kapittel 5 Hvordan kan næringslivet bidra til en grønn omstilling?	79
<i>Grete Rusten og Helge Lea Tvedt</i>	
Lineær og sirkulær økonomi	80
Grønne foretaksmotiver	82
Produksjon og produkter i en grønn omstilling	85
Tjenesters rolle i en grønn omstilling	88
Bruktkjøp	90
Grønn logistikk	91
Reparasjonstjenester	92
Gjenvinningstjenester	93
Miljøsertifiseringer	94
Utfordringer og muligheter for grønne forretningsmodeller	95
Kapittel 6 Leiligheter som karbonlagre: Nye muligheter for tremekanisk industri	99
<i>Bjørnar Sæther og Eivind Merok</i>	
Bærekraftige overganger	100
Urbanisering og byggematerialers miljøegenskaper	102
Nisjeutvikling	104
Muligheter for regimeendring	107

Tremekanisk industri og innovasjon	109
Konklusjon: Innovasjon og kommunikasjon	112

Kapittel 7 Omstilling til lavutslippssamfunnet: Hvordan kan

kommunene bidra?	115
-----------------------------------	-----

Helene Amundsen og Hege Westskog

Statlige føringer og virkemidler	118
Om å utløse grønn omstilling i kommunene	119
Forståelse for den lokale konteksten	120
Institusjonalisering	121
Norske eksempler på kommuners arbeid med omstilling til lavutslippssamfunnet	123
Omstilling til lavutslippssamfunnet og kommunenes roller	125
Konklusjon	126

Kapittel 8 Havvind: Muligheter for teknologiekspert basert på

petro-maritime ressurser?	129
--	-----

Asbjørn Karlsen og Markus Steen

Stiavhengighet og stietablering	131
Havvind – en kort introduksjon	132
Fortellingen om havvind i Norge	133
Framveksten	135
Tilbakeslag	137
Revitalisering	138
Vinduer for fremtidig norsk deltakelse	140
Historiske og samtidige omstillinger i norsk energisektor	143
Konklusjon	145

Kapittel 9 Brann, bruk og beredskap: Kulturlandskapets rolle

i et omstillingsperspektiv.	149
--	-----

Gidske L. Andersen

Kulturlandskap som robuste sosio-økologiske systemer	151
Arealbruk i utmarkslandet Norge	153
Kystlynghei: Fra hverdagslandskap til utvalgt naturtype	156
Tradisjonell skjøtsel gjennom kontrollert brann	157
Det tapte hverdagslandskapet	158

INNHOOLD

Brann og beredskap i et landskap i endring	158
Gjengroing og ukontrollert brann	159
Store ukontrollerte branner i nyere tid	160
Kulturlandskapenes rolle i den grønne omstillingen.	162
Oppsummering.	166
Kapittel 10 Spillet om naturressursene i oljealderens solnedgang.	167
<i>Fredrik Løktig Hasselberg og Tarje Iversen Wanvik</i>	
Norsk mineralsatsing som del av grønt skifte?	167
Kampen om Repparfjorden	169
Repparfjorden som en ansamling av ulike interesser	171
Makt og interessekonflikter.	172
Mobilisering for Kvalsunds fremtid	173
Gruveforkjempernes ressursmobilisering.	174
Gruvemetstandernes ressursmobilisering	176
Urfolksrettigheter som ressurs	176
Miljøhensyn som ressurs.	178
Konklusjon	180
Kapittel 11 Økologisk medborgerskap: Norsk ungdoms syn på ansvar og løsninger.	183
<i>Elin Selboe og Elin Sæther</i>	
Økologisk medborgerskap	185
Forestillinger om privilegier og ansvar blant ungdom i Velstands-Norge	188
Individuelt engasjement	191
Kollektivt engasjement, statlig styring og teknologioptimisme.	193
Konklusjon	196
Litteratur	201
Forfatterpresentasjoner	223
Stikkord	227

FORORD

Grønn omstilling er blant de store temaene for politikk og samfunnsutvikling i vår tid. Samtidig utfordres disse hensynene til energi, klima, miljø og naturressurser av andre politiske prioriteringer – inkludert økonomi og velferd. I denne boken, utarbeidet av geografer og andre samfunnsvitere, drøfter vi veivalgene vi står overfor i utviklingen av framtidens Norge. Vi tar både for oss «terrenget», gjennom diskusjoner om hvor vi er i dag, og retninger vi fra et faglig ståsted kan si at vi bør bevege oss mot.

Vi erkjenner at temaene er store og omfattende. Denne boken er dermed på ingen måte uttømmende, verken som diagnose eller som handlingsprogram. Vi mener likevel at vi setter viktige problemstillinger på agendaen på en helhetlig måte. Vårt utgangspunkt har vært å gi innspill som kan løfte noen av de samfunnsvitenskapelige debattene fra å være symptom-fokusert til å bli mer handlingsorientert.

Initiativet til boken ligger hos Senter for klima og energiomstilling og The Green Economy Network ved Institutt for geografi, Universitetet i Bergen, og ble utviklet i samarbeid med vårt forskningsnettverk i Norge. Vi skylder stor takk til fagpersoner som har fagfellevurdert kapitlene, og til Bergens Forskningsstiftelse og Universitetet i Bergen for økonomisk støtte til prosjektet. Karin Lillevold ved SpaceLab har gjort et uvurderlig arbeid som redaksjonssekretær. Vi vil også takke sjefredaktør i Universitetsforlaget, Per Robstad, og hans team for godt samarbeid og innsiktsfulle kommentarer underveis.

God lesning!

Bergen, 17. november 2017

Håvard Haarstad og Grete Rusten (redaktører)